

De Koninklijke Marechaussee gemarginaliseerd

Reeks artikelen over de geschiedenis van het Wapen,

Deel XVII

Door dr. J.P.E.G. Smeets

Al vanaf het begin van de bezetting werden er plannen gesmeed over hoe de Nederlandse politie er na de oorlog zou moeten uitzien. Het was duidelijk dat de door de Duitsers ingevoerde organisatie niet kon worden gehandhaafd.

In Engeland was het minister van Justitie J. van Angeren, gedurende de affaire-Oss secretaris-generaal op dat departement, die zich met deze zaak bezighield. Van Angeren was echter niet de enige. De marechausseeofficieren W. van den Hoek en J. van Waning, beiden in Duitse krijgsgevangenschap, hadden

hun eigen uitgesproken ideeën.

In 1944 had Van Angeren een ontwerp Politiebesluit klaar en ging daarmee naar de Koningin. Die gaf hem botweg te kennen dat zijn niet met het ontwerp akkoord ging. De minister moest maar met een nieuw voorstel komen. In september 1944 bereikten de geallieerden de Nederlandse grens en was er grote hoop dat Nederland tegen het einde van dat jaar bevrijd zou zijn. Helaas bleek dat na de slag om Arnhem een illusie. Nederland was in de winter 1944-1945 een gedeeld land. Het zuiden was bevrijd en het noorden nog stevig in Duitse handen. Het voorlopig bestuur werd in de bevrijde gebieden uitgeoefend door het Militair Gezag. Dit Militair Gezag was tevens verantwoordelijk voor de uitoefening van de politiezorg en de zuivering van de Nederlandse politie. Een eerste maatregel was om alle bestaande politiekorpsen samen te brengen in een

Algemene Politie. De bedoeling was dat het nieuw te vormen burgerlijk bestuur uiteindelijk zou beslissen over hoe de organisatie van de Nederlandse politie er uit zou zien. Van Angerens plannen stonden haaks op die van Van den Hoek en Van Waning. De minister wilde één rijkspolitiekorps naast de gemeentepolitie. Het nieuw te vormen Korps Rijkspolitie zou onder het Ministerie van Justitie ressorteren. Voor de Koninklijke Marechaussee was in deze organisatie geen plaats meer. Slechts het leveren van bijstand, alleen indien nodig, werd het Wapen gegund. De marechausseeofficieren hadden daarentegen een prominente plaats in het rijkspolitiebestel voor hun korps in gedachten. De Koninklijke Marechaussee diende te worden heropgericht. Op die manier kon een breuk met het besmette oorlogsverleden

J.R.M. van Angeren
Minister van Justitie
1942-1944

Uniformpet rijkspolitie met 1e embleem granaat met open vlam

Uniform van een wachtmeester
1e klasse Rijkspolitie 1947

worden gesuggereerd. Na die heroprlichting diende de Koninklijke Marechaussee terug te keren naar haar vooroorlogse brigades en moesten speciale rijkspolitietaken, zoals het toezicht op de grote wegen, aan het korps worden toebedeeld. Achter de schermen ontstond nu een machtsstrijd tussen de voor- en tegenstanders van de Koninklijke Marechaussee. Van Angeren was zich ervan bewust dat hij snel moest handelen, wilde hij succes boeken. Dit betekende dat de politieke beslissing moest vallen voordat het eerste naoorlogse parlement bijeen zou komen. Van Angeren vreesde namelijk dat er dezelfde oeverloze discussie zou ontstaan als voor de oorlog. Uiteindelijk slaagde hij erin zijn Politiebesluit 1945 door te drukken. Hiermee had de naoorlogse politieorganisatie gestalte gekregen zonder inmenging van de Tweede Kamer. De eerste stap die genomen moest worden was de oprichting van het nieuwe Korps Rijkspolitie. Aangezien materieel en accommodatie zeer schaars waren, moest er een boedelscheiding komen tussen de Koninklijke Marechaussee en het Korps Rijkspolitie. Het Wapen moest noodgedwongen een aanzienlijk aantal kazernes afstaan. Naast deze toch al pijnlijke scheiding kwam de personele leegloop bij de Koninklijke Marechaussee. Leden van het Wapen werden voor de keuze gesteld om te blijven of over te gaan naar het nieuwe burgerkorps. De arbeidsvoorwaarden bij het nieuwe korps waren aantrekkelijk en veel marechaussees en onderofficieren kozen voor het Korps Rijkspolitie. De teleurstelling bij de leiding van de Koninklijke Marechaussee was groot. Er heerste het gevoel gemarginaliseerd te zijn. De politietaken voor het Wapen was gereduceerd tot de aanwijzing als tweede bijstandskorps na het Korps Rijkspolitie. Pas in 1954 kwam er het zogenaamde Takenbesluit waarin de werkzaamheden van de Koninklijke Marechaussee werden vastgelegd. De vraag was nu hoe weer terug te keren in dit politiebestedel. Pas met het begin van de semi-permanente bijstand in het midden van de jaren zestig in Amsterdam en Den Haag wist de Koninklijke Marechaussee zich weer in het politiebestedel te profileren.